

Surinaamse moslimvrouwen: huwelijk en echtscheiding

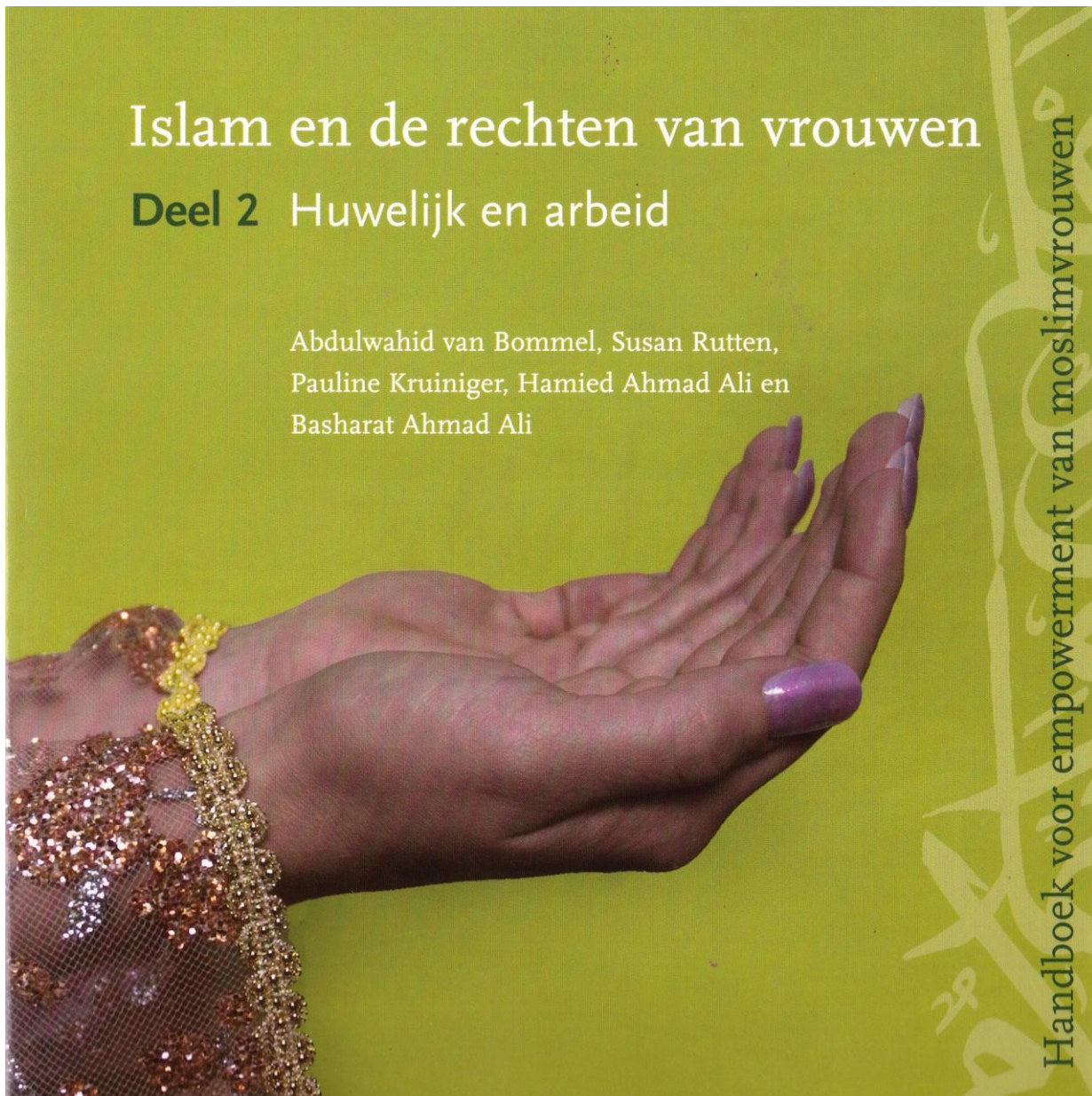
mr. B. Ahmadali en mr. dr. H.A. Ahmadali¹

21-09-2005

Een bijdrage aan het wetenschappelijk onderzoek, uitgegaan van Forum, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling, Utrecht

Deze bijdrage is verschenen in het boek 'Islam en de rechten van vrouwen', deel 2: 'Huwelijk en arbeid' (3 delige boekenreeks)

Uitgegeven door: Uitgeverij Bulaaq, Amsterdam

¹ De auteurs hebben met het beschreven onderwerp ervaring opgedaan in hun voormalige functies: mr. B. Ahmadali is gedurende de periode 1984-1991 in Suriname als Hoofdambtenaar belast geweest met het toezicht op de naleving en toepassing van Huwelijksbesluiten Hindoes en Moslims in Suriname.; dr. H.A. Ahmadali heeft als advocaat in Nederland gedurende de periode 1984-1994 in Nederland gevestigde Surinaamse Nederlanders rechtsbijstand verleend waarbij sprake was van toepassing van voornoemde Huwelijksbesluiten.

9. Surinaamse moslimvrouwen: huwelijk en echtscheiding¹

Inleiding

Met de komst van Hindoeïstische en Javaanse immigranten in Suriname deden ook het hindoeïsme en de islam hun intrede in de Surinaamse samenleving. Oorspronkelijk werden deze immigranten door het Nederlandse koloniaal bestuur als contractarbeiders tijdelijk naar Suriname gehaald. Het overgrote deel van hen heeft zich echter blijvend in Suriname gevestigd.

Hun geloofsovertuiging bracht met zich mee dat zij in Suriname huwelijken sloten overeenkomstig de door hen aangehangen geloofsleer. Naar heersende regels van het ook in Suriname geldende Nederlands burgerlijk recht waren deze huwelijken ongeldig. De hieruit voortvloeiende maatschappelijke en juridische problemen waren in 1907 aanleiding voor de invoering van een speciale regeling voor Hindoes en Mohammedanen.² Ook deze regeling bracht niet het beoogde doel, namelijk dat er meer wettige huwelijken werden gesloten. Verdergaande afwijkingen van het geldende burgerlijk recht waren naar de mening van het koloniaal bestuur noodzakelijk. Dit leidde tot de totstandkoming van de Huwelijksbesluiten van 14 oktober 1940.³ Hierin werden specifieke, van het burgerlijk recht afwijkende bepalingen, opgenomen. Voor de hindoe-immigranten werden slechts bepalingen opgenomen over de sluiting van het huwelijk volgens de 'leer van het hindoeïsme'. Voor de islamitische immigranten werden bepalingen opgenomen over zowel de sluiting als de ontbinding van het huwelijk volgens 'de leer van de islam'.⁴

- 1 De auteurs van dit artikel zijn mr. B. Ahmad Ali en dr. H.A. Ahmad Ali. Zij hebben met het beschreven onderwerp ervaring opgedaan in hun voormalige functies: mr. B. Ahmad Ali is gedurende de periode 1984-1991 in Suriname als Hoofdambtenaar belast geweest met het toezicht op de naleving en toepassing van Huwelijksbesluiten Hindoes en Moslims in Suriname, gedurende de periode 1984-1991; dr. H.A. Ahmad Ali heeft als advocaat in Nederland gedurende de periode 1984-1994 in Nederland gevestigde Surinaamse Nederlanders rechtsbijstand verleend waarbij sprake was van toepassing van voornoemde Huwelijksbesluiten.
- 2 Verordening van 2 september 1907 betreffende huwelijken van Aziaten (Gouvernementsblad 1908 no. 2), laatstelijk gewijzigd bij verordening van 30 december 1930 (Gouvernementsblad 1949, no. 72).
- 3 Gouvernementsblad 1940, no. 149 en no. 150. Deze wetgeving wordt nader aangeduid als Huwelijksbesluit Mohammedanen en Huwelijksbesluit Hindoes 1940.
- 4 Volgens artikel 2 van de Toelichting op het Huwelijksbesluit Mohammedanen 1940 (Gouvernementsblad 1940, no. 218) is tot en met het aangaan van het huwelijk de 'leer van de islam' de bron van het huwelijksrecht en na de sluiting daarvan het burgerlijk recht. De beoordeling c.q. interpretatie ervan is overgelaten aan de huwelijksbeambten (zie noot 7), behorende tot de diverse scholen (richtingen) in de islam; de moslims van hindoeïstische afkomst (de *Sunnī*'s en de *Ahmadī*'s) behoren tot de Hanafitische school en de moslims van Javaanse afkomst hangen voornamelijk de Sjafi'itische school aan. De Toelichting op het Huwelijksbesluit Mohammedanen 1940 geeft als aanbevolen literatuur op: Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje, *Nederland en de islam*, Prof. Dr. Th.W. Juynboll, *Handleiding tot de kennis der Mohammedaanse Wet volgens de leer van de Sjafi'itische school* en Dr. W.F. Stutterheim, *Leerboek der Indische Cultuurgeschiedenis: III. De Islam in zijn komst in den Archipel*.

Surinaamse moslimvrouwen: huwelijk en echtscheiding

mr. B. Ahmadali en mr. dr. H.A. Ahmadali²

21-09-2005

Inleiding

Met de komst van Hindoeïstische en Javaanse immigranten in Suriname deden ook het Hindoeïsme en de Islam hun intrede in de Surinaamse samenleving. Alhoewel oorspronkelijk door het Nederlandse koloniaal bestuur als contractarbeiders tijdelijk naar Suriname gehaald, heeft het overgrote deel van deze immigranten zich blijvend in Suriname gevestigd. Hun geloofsovertuiging bracht met zich mee dat zij in Suriname huwelijken sloten overeenkomstig de door hen aangehangen geloofsleer. Naar heersende regels van het ook in Suriname geldende Nederlands burgerlijk recht waren deze huwelijken ongeldig. De hieruit voortvloeiende maatschappelijke en juridische problemen waren aanleiding in 1907 voor de invoering van een speciale regeling voor Hindoes en Mohammedanen.³

Ook deze regeling bracht niet het beoogde doel, namelijk dat er meer wettige huwelijken werden gesloten. Verdergaande afwijkingen van het geldende burgerlijk recht waren naar de mening van het koloniaal bestuur noodzakelijk. Dit leidde tot de totstandkoming van de Huwelijksbesluiten van 14 oktober 1940⁴. Hierin werden specifieke, van het burgerlijk recht afwijkende bepalingen, opgenomen: voor wat betreft het Hindoeïsme belijdende immigranten, slechts over de sluiting van het huwelijk volgens de "leer van het Hindoeïsme" en voor wat betreft de Islam belijdende immigranten, over de sluiting en ontbinding van het huwelijk volgens "de leer van de Islam"⁵.

Omdat het hoe langer hoe meer onwenselijk werd geacht dat er langs etnisch / religieuze lijnen verschillende huwelijks- en echtscheidingsregimes bestonden is het huwelijksrecht in Suriname onlangs hervormd en geünificeerd. Al in 1973 werd in het Surinaamse parlement een wetsvoorstel aangenomen voor een volledige herziening van het huwelijksrecht. Deze wetgeving is pas op 23 juni 2003 in werking getreden. Hiermee ging gepaard de beëindiging van de toepassing van de Huwelijksbesluiten Hindoes en Mohammedanen 1940.

Alle huwelijken, ongeacht de beleden geloofsleer, worden gesloten overeenkomstig de bepalingen van de Wet Herziening Huwelijksrecht 1973 s. In deze wet staat centraal het uitgangspunt dat een op geloofsovertuiging gebaseerd huwelijk een huwelijksnaar burgerlijk recht doet ontstaan. Alle gevolgen worden geregeld uitsluitend door het burgerlijk recht en niet door het (afwijkende) materiele huwelijksrecht van de aangehangen geloofsovertuiging. Hiermede is ook een eind gemaakt aan de voorheen bestaande mogelijkheid voor moslims om het huwelijk te ontbinden door middel van eenzijdige verstoting door de man.

Hieronder worden aspecten van zowel het Huwelijksbesluit Mohammedanen 1940 als de Wet Herziening Huwelijksrecht 1973 besproken. Met name de rechtsgevolgen bij de ontbinding van het

² De auteurs hebben met het beschreven onderwerp ervaring opgedaan in hun voormalige functies: mr. B. Ahmadali is gedurende de periode 1984-1991 in Suriname als Hoofdambtenaar belast geweest met het toezicht op de naleving en toepassing van Huwelijksbesluiten Hindoes en Moslims in Suriname.; dr. H.A. Ahmadali heeft als advocaat in Nederland gedurende de periode 1984-1994 in Nederland gevestigde Surinaamse Nederlanders rechtsbijstand verleend waarbij sprake was van toepassing van voornoemde Huwelijksbesluiten.

³ Verordening van 2 september 1907 betreffende huwelijken van Aziaten (Gouvernementsblad 1908 no.2, laatstelijk gewijzigd bij verordening van 30 december 1930 (Gouvernementsblad 1949, no. 72).

⁴ Gouvernementsblad 1940, no. 149 en no.150. Deze wetgeving wordt nader aangeduid als Huwelijksbesluit Mohammedanen en Huwelijksbesluit Hindoes 1940.

⁵ Volgens artikel 2 van de Toelichting op het Huwelijksbesluit Mohammedanen 1940 (Gouvernementsblad 1940, no 218) is tot en met het aangaan van het huwelijk de "leer van de Islam" de bron van het huwelijksrecht en na de sluiting daarvan het burgerlijk recht. De beoordeling c.q. interpretatie ervan is overgelaten aan de Huwelijksbeambten (zie noot 8), behorende tot de diverse scholen (richtingen) in de Islam; de moslims van hindostaanse afkomst (de soennie's en de ahmadies) behoren tot de Hanafitische school en de moslims van Javaanse afkomst hangen voornamelijk de Sjafi'itische school aan. De Toelichting op het Huwelijksbesluit Mohammedanen 1940 geeft als aanbevolen literatuur op: Prof. Dr. C. Snouck Hurgonje "Nederland en de Islam", Prof. Dr. Th. W. Juynboll "Handleiding tot de kennis der Mohammedaanse Wet volgens de leer van de Sjafi'itische school" en Dr. W.F. Stutterheim "Leerboek der Indische Cultuurgeschiedenis: III. De Islam in zijn komst in den Archipel.

huwelijk en de daarbij in het geding zijnde rechtspositie van de Surinaamse moslimvrouw worden nader belicht. Alhoewel het Huwelijksbesluit Mohammedanen 1940⁶ vanaf 23 juni 2003 geen toepassing meer vindt, is bespreking ervan noodzakelijk om de veranderingen doorgevoerd met de Wet Herziening Huwelijkrecht 1973 in perspectief te kunnen plaatsen.

Huwelijksbesluit Mohammedanen 1940

Huwelijksvereisten en formaliteiten

Bij de formele vereisten en formaliteiten stonden centraal de volgende bepalingen:

- een huwbare leeftijd voor de man van 15 jaar en voor de vrouw van 13 jaar
- het ongehuwd zijn van de echtgenoten. De mogelijkheid die de leer van de Islam biedt om met meer dan een vrouw gehuwd te zijn werd in Suriname verboden
- er moest sprake zijn van vrije toestemming van de toekomstige echtgenoten
- het verbod van een huwelijk tussen bloed- en aanverwanten.⁷
- beide partijen moesten moslim zijn; gemengde huwelijken waren wel mogelijk in de situatie dat de niet-moslim partner in de ‘groep was opgegaan’

In afwijking van de regeling uit het burgerlijk recht gold het volgende:

- geen vereiste van toestemming van derden, zoals van ouders, voogden e.a.
- inachtneming van een wachtperiode van een jaar voor de gescheiden/verstoten vrouw (het zgn. treurjaar) niet van toepassing
- geen vereiste van aangifte en afkondiging van het huwelijk
- de huwelijksvoltrekking vond plaats onder toezicht van een Huwelijksbeambte⁸
- aan de vereisten en de formaliteiten van de leer van de Islam was voldaan als het huwelijk werd voltrokken door een moulvi⁹, die als huwelijksbeambte daartoe bevoegd was.
- de Huwelijksbeambte had de verplichting van registratie van het huwelijk in het door hem bijgehouden huwelijksregister en het aangeven hiervan bij de ambtenaar van de burgerlijke stand.¹⁰

Huwelijksontbinding

Het Huwelijksbesluit Mohammedanen 1940 kende verschillende mogelijkheden voor de huwelijksontbinding:

- zowel de vrouw als de man, kon de rechter via de advocaat om echtscheiding verzoeken, waarbij de rechter niet gebonden was aan de in het Surinaams Burgerlijk Wetboek limitatief opgesomde echtscheidingsgronden. De rechter kon de echtscheiding uitspreken na een islamdeskundige (moulvi) te hebben gehoord; deze kon verklaren of er feiten en omstandigheden volgens het islamitisch echtscheidingsrecht aanleiding geven om aan te nemen dat het huwelijk totaal ontwricht. De rechter benoemde na ontvangst van het verzoekschrift een of twee deskundige personen van dezelfde etnisch/religieuze achtergrond als van de partijen. De deskundigen woonden de zitting bij, de kantonrechter liet zich door hen voorlichten over de, conform de leer van de Islam, te nemen wenselijke beslissing in de zaak. Van dit gevoelens der deskundigen werd melding gemaakt in het vonnis

⁶ Voor een uitvoerige bespreking van de achtergronden en invoering van deze wetgeving zie J.A. Zevenbergen, De Surinaamse huwelijkswetgeving in historisch en maatschappelijk perspectief (1980); zie ook Nathal M. Dessing in Recht van de Islam 16 (1999), p. 71-75.

⁷ Alhoewel toegestaan door de Islamitische leer was een huwelijk tussen neef en nicht verboden conform art. 83 van het Surinaams Burgerlijk Wetboek.

⁸ Deze functionaris werd aangesteld en bezoldigd door de overheid.

⁹ Moulvi is in de moslim gemeenschap in Suriname de titel voor een deskundige van de leer van de Islam.

¹⁰ Het Huwelijksbesluit Mohammedanen stelde de ‘huwelijksakte’ uit de wettelijke regelingen gelijk met de inschrijving van het huwelijk in het ‘huwelijksregister’.

- de vrouw had het recht om zich van de man los te kopen (de choel')
- de vrouw kon het huwelijk slechts op bepaalde gronden en indien voldaan was aan bepaalde voorwaarden (de 'fash') door de rechter laten ontbinden of nietigverklaren
- slechts de vrouw kon het huwelijk laten ontbinden door de Huwelijksbeambte. Deze moest dan op verzoek van de vrouw constateren of een van de voorwaarden, vermeld in de ten bate van de vrouw bij het aangaan van het huwelijk door de man uitgesproken voorwaardelijke verstotingsformule, was vervuld (de ta'lik)
- de man had het absoluut recht om het huwelijk via de Huwelijksbeambte, en niet via de rechter of de advocaat, eenzijdig en onherroepelijk, zonder opgave van redenen, het huwelijk te ontbinden middels verstoting. Om misbruik te voorkomen en ter bescherming van de rechten en de positie van de vrouw nam de overheid een maatregel om deze vorm van huwelijksontbinding alleen toe te laten wanneer het plaats vond onder toezicht van de door de overheid aangestelde Hoofdambtenaar, belast met het toezicht op de naleving van het Huwelijksbesluit Mohammedanen 1940. Alle verstotingen liepen door tussenkomst van deze Hoofdambtenaar, waarbij steeds de vrouw werd gehoord en de verstoting slechts werd toegestaan met instemming van haar. Hiermee werd het eenzijdig recht en mogelijkheid van willekeur van de man om de vrouw te verstoten doorbroken.

In de praktijk is gedurende de periode van 1940-2003 gebruik gemaakt van slechts twee van de hierboven genoemde mogelijkheden om het huwelijk te ontbinden.:

- ontbinding door verstoting op initiatief van de man.
In deze situatie wendde de man zich tot de Huwelijksbeambte met het verzoek om zijn huwelijk eenzijdig te laten ontbinden (zonder medeweten van de vrouw en zonder opgave van redenen). Hij maakte daarbij gebruik van zijn absoluut verstotingsrecht; echter sinds de invoering van het "toezicht" vanwege de overheid (omstreeks 1975) vond de verstoting plaats, door tussenkomst van de Hoofdambtenaar, met toestemming van de vrouw en na de huwelijksbeambte te hebben gehoord.¹¹ Na daartoe toestemming van de Huwelijksambtenaar te hebben verkregen, schreef de huwelijksbeambte de verstoting in het verstotingsregister. In deze gevallen kwam een interventie via een advocaat niet aan te pas. Indien er geen overeenstemming tussen partijen was, werden zij naar de rechter verwezen. Noch bij de verstotingsprocedure bij de Huwelijksbeambte noch bij de procedure door tussenkomst van de Huwelijksambtenaar was er rechtsbijstand van een advocaat vereist.
- ontbinding door tussenkomst van de kantonrechter op initiatief van de vrouw.
Deze procedure verliep via een advocaat en was gelijk aan de gebruikelijke echtscheidingsprocedure volgens de regels van het burgerlijk recht, met dien verstande dat de rechter in dit geval niet gebonden was aan de echtscheidingsgronden van het Surinaams Burgerlijk Wetboek. De rechter toetste het verzoek aan de gronden uit de leer van de Islam, waarbij een islamdeskundige werd gehoord.¹²

Nederlandse rechterlijke instanties en gemeentelijke autoriteiten hebben de aldus tot stand gekomen huwelijksontbinding door verstoting overeenkomstig het Huwelijksbesluit Mohammedanen 1940 steeds erkend en daaraan alle rechtsgevolgen conform het burgerlijk recht toegekend. Daarbij is er kennelijk van uitgegaan dat er steeds werd voldaan aan de vereisten van het eerste en het tweede lid van artikel 2 van de op 10 april 1981 inwerking getreden wet van 25 maart 1981, stb. 166, Wet conflictenrecht echtscheiding.

¹¹ Het initiatief tot de ontbinding van het huwelijk door verstoting kon ook uitgaan van de vrouw. In dat geval werd de man gevraagd of hij bereid was mee te werken aan de ontbinding van het huwelijk middels verstoting (onderlinge goedkeuring).

¹² Overigens stond het partijen vrij afzonderlijk om bij de rechter via de advocaat een echtscheidingsprocedure aanhangig te maken volgens de procedures als geregeld voor de ontbinding van de zogenaamde "burgerlijkstandshuwelijken".

De Wet Herziening Huwelijksrecht 1973

In de in 2003 inwerking getreden Wet Herziening Huwelijksrecht 1973 wordt het aangaan van een huwelijk gebaseerd op de “eigen geloofsleer” met daaraan verbonden rechtsgevolgen mogelijk gemaakt voor personen uit alle geloofsrichtingen. Voorheen was dit slechts aan de Hindoes en Moslims in Suriname voorbehouden.

Aan een ieder wordt de keuze gelaten om:

- hetzij een burgerlijk huwelijk aan te gaan ten overstaan van de Ambtenaar van de Burgerlijke Stand
- hetzij te trouwen volgens de “eigen geloofsleer” in tegenwoordigheid en onder toezicht van de door de overheid op voordracht van een rechtspersoonlijkheid bezittende godsdienstige organisatie benoemde en in een openbaar centraal register ingeschreven “Huwelijksambtenaar”.

In dit laatste geval komt dus een religieus huwelijk tot stand met rechtsgevolgen die identiek zijn aan die van het burgerlijk huwelijk.

Huwelijksvereisten en formaliteiten

Voor een ieder in Suriname (dus ook de moslimvrouw) die met toepassing van de eigen geloofsleer wenst te trouwen, geldt de volgende procedure:

- er wordt contact gemaakt met de Huweliksambtenaar van de eigen geloofsovertuiging.
- er wordt aangifte gedaan bij de Ambtenaar van de Burgerlijke Stand. Deze aangifte kan door de betrokkenen zelf worden gedaan, maar ze kunnen het ook overlaten aan de huweliks-ambtenaar. De Ambtenaar van de Burgerlijke Stand toetst of de a.s. huwelijkspartners voldoen aan de huweliksvereisten, zoals:
 - a) de huwbare leeftijd (voor de vrouw minimaal 15 jaar en voor de man minimaal 17)
 - b) de onderlinge toestemming van de aanstaande echtgenoten
 - c) de huwelijks toestemming van de ouders, voogd of toezienend voogd indien de a.s. echtgenoten in de leeftijdscategorie zitten van 15-21 jaar); hebben de huwendes de leeftijd van 21 jaar nog niet bereikt dan moeten de ouders aanwezig zijn bij het doen van de aangifte
 - d) het ongehuwd zijn van de beide partijen¹³
 - e) de verplichte wachtperiode volgend op een echtscheiding indien een van de betrokkenen eerder gehuwd is geweest
 - f) geen te nauwe bloedverwantschap tussen de huwendes
- er vindt afkondiging van het huwelijk plaats, waarbij een wachtermijn van 10 dagen in acht wordt genomen¹⁴ - het huwelijk wordt voltrokken volgens de ceremoniën van de eigen geloofsleer. In het geval van de moslims is dat thuis bij de bruid, in de moskeehal of ergens in een feestzaal (dus niet op het stadhuis) in tegenwoordigheid van twee getuigen en onder toezicht van de huweliksambtenaar. De huwelijksceremonie – als het gaat om een moslimhuwelijk - volgens de leer van de Islam wordt geleid door de imam, moulvi of islamdeskundige, die ‘Nikaah Khoewaan’ wordt genoemd. Hij maakt de namen van de bruid, de bruidegom, de twee getuigen en van de wali (de wettelijke vertegenwoordiger van de bruid) bekend. Ook maakt hij in het openbaar bekend waaruit de ‘mahr’ (de bruidsschat)¹⁵, die de bruidegom voor de sluiting van het huwelijk aan de bruid geeft. Eveneens wordt in bijzijn van de getuigen de onderlinge huwelijks toestemming van de huwendes opgenomen en bekendgemaakt. Bepaalde groeperingen binnen de islam nemen ook nog de geloofsbelijdenis (de Kalima’s) af van de aanstaande echtgenoten. Vervolgens vindt de ‘khutba’, de preek,

¹³ In Suriname heeft steeds het monogaam stelsel gegolden. Het tegelijk met vier vrouwen volgens de leer van de Islam gehuwd zijn, is nimmer erkend.

¹⁴ Voorheen vond er ook geen afkondiging plaats van huwelijken gesloten op basis van het Huwelijksbesluiten Mohammedanen 1940; er kon dus ook geen stuiting van het huwelijk plaatsvinden

¹⁵ In Suriname heeft de “mahr” nooit een rol van betekenis gehad. Er wordt slechts een symbolische betekenis aan toegekend, de omvang ervan bestaat uit wat sieraden, of geldsommen van 25 tot 1500 Surinaamse dollars.

plaats, gepaard gaande met verplicht voorgeschreven citaten uit de heilige koran; er wordt tekst en uitleg over de rechten en de plichten van de aanstaande echtgenoten gegeven. Op deze wijze is dan het huwelijkscontract ingezegend¹⁶. Aan het einde van de ceremonie wordt de Huwelijksambtenaar in de gelegenheid gesteld de huwelijksakte te doen ondertekenen door de bruid en de bruidegom. De Huwelijksambtenaar tekent mee, als ook de Nikaah Khoewaan, die de ceremonie heeft geleid, indien hij niet tegelijk de huwelijksambtenaar is. In sommige gevallen geeft de Nikaah Khoewaan zelf ook een Bewijs, ‘Nikaah Namaah’ aan het echtpaar, ondertekend door hem zelf, de doelha (bruidegom), de doelhan (bruid) en de 2 getuigen. Hieraan wordt evenwel geen enkel rechtskracht ontleend.

- de huwelijksambtenaar bezorgt twee exemplaren van de bij de huwelijksvoltrekking ingevulde en ondertekende huwelijksakten, binnen een door de wet bepaalde termijn, bij de Ambtenaar van de Burgerlijke Stand. De gegevens uit de huwelijksakte worden overgeschreven in het door de ambtenaar van de burgerlijke stand aangelegde huwelijksregister. Een van de overhandigde exemplaren van de huwelijksakte wordt aan het huwelijksregister gehecht, het tweede exemplaar wordt aan de echtgenoten toegezonden met vermelding van het feit van de overschrijving in het huwelijksregister.

Huwelijksontbinding

Echtscheiding volgens de Wet Herziening Huwelijksrecht 1973, kan vanaf 23 juni 2003, uitsluitend worden uitgesproken, indien het huwelijk duurzaam is ontworpen. Deze bepaling komt in de plaats van de vier echtscheidingsgronden uit het Surinaams Burgerlijk Wetboek. In tegenstelling tot hetgeen in Nederland het geval is, blijft echtscheiding in onderlinge overeenstemming onmogelijk.¹⁷

Evenals bij de toepassing van het Huwelijksbesluit 1940 het geval was worden bij de toepassing van de Wet Herziening Huwelijksrecht 1973 de rechtsgevolgen van de ontbinding van het huwelijk beheerst door de regels van het burgerlijk recht. Of de ontbinding van het huwelijk is uitgesproken door een Nederlandse dan wel een Surinaamse rechterlijke instantie is in dit verband niet relevant. De rechten en de belangen c.q. de rechtspositie van de Surinaamse moslimvrouw in Nederland zijn volledig gewaarborgd in Nederland door het Nederlands burgerlijk recht en in Suriname door het Surinaams burgerlijk recht. Dit betekent dat voor de regeling van kwesties zoals boedelverdeling, voogdijvoorziening en toekenning (kinder)alimentatie het recht van de leer van de Islam van geen enkele invloed is. De Surinaamse moslim vrouw in Nederland of in Suriname zal geen nadeel ondervinden van het buiten toepassing blijven van de regels van het recht van de leer van de Islam: is er voorafgaande aan het huwelijk naar burgerlijk recht “huwelijksvoorwaarden” overeengekomen dan stemt dat overeen met de regeling in het islamitisch recht dat de man en de vrouw het eigen vermogen tijdens en na de scheiding blijven behouden. Bij het ontbreken van huwelijksvoorwaarden ontstaat er naar burgerlijk recht tijdens het huwelijk algehele gemeenschap van goederen¹⁸, hetgeen de positie van de vrouw ten goede komt..

Ook in geval de echtscheiding van een ‘Surinaams moslimhuwelijk’ in Nederland is uitgesproken is de uitvoering van het desbetreffende vonnis in Suriname mogelijk. De situatie kan zich voordoen dat tot het gemeenschappelijk vermogen van de man en de vrouw zowel een woning in Nederland als een in Suriname behoren. Indien bij de ontbinding van het huwelijk is overeengekomen, dat de vrouw de woning in Nederland toebedeeld krijgt en de man de woning in Suriname, dan is de scheiding en deling zonder meer onder overlegging van het echtscheidingsvonnis en wederzijdse machtigingen mogelijk. Hetzelfde geldt voor verkoop en gelijkelijk verdelen van de opbrengst van een onroerend goed in Suriname. Indien, bij onenigheid tussen partijen in Suriname geprocedeerd moet worden, erkent de Surinaamse rechter het Nederlands vonnis voor echt. Dit geschiedt uiteraard met in

¹⁶ Door de afschaffing van het Huwelijksbesluit Mohammedanen 1940 is het niet mogelijk, dat de moslim vrouw nog voorwaarden (zoals dronkenschap, lichamelijke gebreken) kan laten opnemen in het huwelijkscontract. Ook toen het wettelijk was toegestaan, heeft de Surinaamse moslim vrouw nimmer van dat recht gebruik gemaakt.

¹⁷ Overeenkomstig art. 261 Surinaams Burgerlijk Wetboek

¹⁸ Dit is een vorm van vermogensvermenging die in het islamitisch recht niet bekend is .

achtneming van de regels van internationaal privaatrecht, waarbij voor de partijen geldt het recht van het land, waarvan zij de nationaliteit bezitten, en voor scheiding en deling van het vermogen het recht van het land waar het vermogen zich bevindt.

Erkenning Islamitisch Huwelijk

Alle huwelijken die in Suriname ingevolge de Huwelijksbesluiten van 1940, als ook de huwelijken die met toepassing van de Wet Herziening Huwelijksrecht 1973 vanaf het tijdstip van inwerkingtreding op 23 juni 2003 volgens de leer van de Islam zijn en worden gesloten (de zgn. Islamitische huwelijken), hebben steeds de wettelijke status van het burgerlijk huwelijk. Deze huwelijken zijn zowel in Suriname als in Nederland erkend. Voor het effectueren van de erkenning vragen de Nederlandse gemeenten de overlegging van het huwelijksbewijs, de huwelijksakte en de geboorteakte uit de burgerlijke stand, alsmede het door het Hof van Justitie te Paramaribo afgegeven bewijs van de legalisatie van de handtekeningen van de ambtenaren, die bevoegd zijn tot de afgifte van de voormelde documenten uit de registers van het Centraal Bureau voor Burgerzaken in Suriname (CBB). De Surinaamse Ambassade of het Consulaat van Suriname in Nederland hebben geen bemoeienissen met zaken betreffende het sluiten van huwelijken dan wel het verlenen van enig intermediair bij de uitgifte of legalisatie van de formele documenten. Belanghebbenden wenden zich rechtstreeks tot de bevoegde instanties en autoriteiten in Suriname, vaak via inschakeling van aldaar wonende familieleden.

De in Nederland wonende moslims (Nederlanders), die in Suriname volgens de geloofsleer (binnen het burgerlijk regiem) wensen te trouwen, doen er goed aan om dit bij hun gemeente te melden c.q. het voorgenomen huwelijk aan te geven. Een dergelijke kennisgeving maakt een vlotte afwikkeling van de erkenning / registratie van het huwelijk mogelijk. Ook de afhandeling van de aanvraag en verkrijging van de machtiging tot voorlopig verblijf in Nederland, indien de huwelijkspartner in Suriname niet de Nederlandse nationaliteit bezit, wordt hierdoor bespoedigd. Volgens het internationaal privaatrecht worden de huwelijksvereisten beoordeeld aan de hand van het recht van de staat, waarvan de buitenlandse partner de nationaliteit heeft. De partner met de Surinaamse nationaliteit dient onder meer te overleggen uittreksels uit het bevolkingsregister, de registers van burgerlijke stand en echtscheidingen register, zoals ongehuwde verklaring, de verklaring van ongehuwd zijn na een echtscheiding, en geboorteakte. Alle documenten dienen voorzien te zijn van een stempel van het Hof van Justitie, waaruit de legalisatie van de handtekeningen van de bevoegde autoriteiten blijkt.¹⁹

Slot

Sinds de inwerkingtreding van de Wet Herziening Huwelijksrecht 1973, is het Huwelijksbesluit Mohammedanen 1940 en daarmee de toepassing van de regels betreffende de verstoting (talak) volgens de leer van de Islam, in Suriname komen te vervallen. .

Bij de sluiting c.q. ontbinding van het huwelijk vervullen de Surinaamse Ambassade en het Surinaamse Consulaat in Nederland geen wezenlijke rol. Belanghebbenden vragen vaak de tussenkomst van bureau's die zich bezighouden met rechtsbijstand en bemiddeling, bij het verkrijgen van documenten uit Suriname.

De Surinaamse moslimvrouw zal zich met de inwerkingtreding van de Wet Herziening Huwelijksrecht 1973 beter beschermd voelen. De rechtsgevolgen van de ontbinding van het huwelijk worden immers volledig beheerst door regels van het burgerlijk recht. In een in Suriname bij een rechterlijke instantie te doorlopen echtscheidingsprocedure worden sedert 2003 de positie van haar en haar kinderen tegelijk behandeld, alsook de scheiding en deling van de goederen in de huwelijksgemeenschap. Hierdoor is een eind gekomen aan de toestand, waarbij met toepassing van het Huwelijksbesluit Mohammedanen 1940 deze zaken bij de behandeling van de ontbinding van het huwelijk door

¹⁹In Nederland wordt door Surinaamse moslims wel eens de 'Nikaah' gesloten zonder dat daaraan vooraf is gegaan een zgn. burgerlijke standshuwelijk. Uiteraard heeft deze huwelijkspraktijk in Nederland geen juridische betekenis..

verstoting maar zijdelings aan de orde kwamen. Voor de regeling van de positie van de minderjarige kinderen verwees de Hoofdambtenaar partijen naar het Bureau van Familierechtelijke Zaken van het Ministerie van Justitie en Politie voor het treffen van een voorlopige voorziening. Zolang dit niet naar tevredenheid van partijen was opgelost, werd de behandeling van de verstoting aangehouden. Na de ontbinding van het huwelijk door verstoting moesten de partijen zich via de advocaat tot de rechter wenden met het verzoek tot scheiding en deling van de goederen behorende tot de huwelijksgemeenschap en het treffen van definitieve voorzieningen inzake de toewijzing van alimentatie voor de vrouw en de kinderen.

Vastgesteld moet worden dat de rechtsontwikkeling op het gebied van het sluiten en ontbinden van islamitische huwelijken in Suriname (een niet-islamitisch maar multi-religieus land) een eigen karakter heeft en geheel past in de hedendaagse emancipatorische processen van Surinaamse moslimvrouwen, ook in Nederland.